

Рецензија

Ирина Суботић, проф.емер.

Уметнички преображаји Влаха Буковца у контексту европског сликарства

Проф. др Игор Борозан је својом обимном студијом (рукопис има 196 страна) допринео новом тумачењу, читању и разумевању не само чувеног уметника Влаха Буковца, већ у великој мери и целокупне културне епохе краја 19. и почетка 20. века. Значају ове монографске студије доприноси врло брижљиво структурирана и добро организована целина које се аутор чврсто држао и у којој је пуно поштовање указивао досадашњим домаћим и странимистраживачима ове проблематике.

Сигурним методама и тананим анализама, изванредном ерудицијом, коришћењем савремених, детаљних интерпретација веома различитих аспеката уметности и културе 19. и првих деценија 20. века, др Борозан је обрадио стваралаштво, теме и начин рада, као и животни пут Влаха Буковца пратећи уметникова постепена етаблирања у великим европским културним средиштима, као што су Париз, Лондон, Беч, Праг. Посебно је деликатно истражио културне и друштвене ситуације како у његовом родном Конављу са Дубровником, тако и у Загребу где су се одвијале судбински важне расправе међу интелектуалцима од којих ће зависити будућност хрватског народа. Не улазећи у детаљније расветљавање политичких и националних аспеката тих битака, које нису ни самога Буковца интересовале, др Борозан је веома пажљиво обрадио друштвени контекст у којем се одвијао уметников развој а потом и његова успешна каријера широм Европе.

Аутор је широко поставио питања везана за успон и сликарев статус у уметничким и друштвеним круговима великих европских центара, користећи низ различитих углова посматрања зависно од наруџбина, тема, укуса времена и интересовања наручилаца. У том смислу је веома студиозно обрадио различите европске узоре који су уметнику могли да буду на располагању и кроз ту компаративну методу др Борозан је минуциозним анализама могао да установи лагане али битне преображаје у сликаревом стваралаштву – што је и био циљ ове студије. Аутор је пажљиво истраживао какви су све подстицаји Влаху Буковцу могли да буду корисни за његове визуелне представе – посебно историцистичког карактера – често веома комплексне, вишеслојне а понекад енигматски затамљене историјским контекстом, иако намењене идеолошким оквирима датог времена и актуелних ситуација. За то је др Борозан користио не само историографску грађу, већ је пажљиво налазио материјале из етнографских и антрополошких студија, фундаменталних

социолошких анализа, упоређивао друге уметнике из Буковчевог времена, пратио тадашњу – а, разуме се, и актуелну критику, разматрао статусе сликара тога доба у различитим срединама, моде и положаје жена, од феминисткиња до проституки које су често биле модели сликарима, па и Буковцу.

Посебно значајан као портретиста, Влахо Буковац је у студији др Борозана детаљно приказан као сликар који је славу стекао управо радећи портрете многих знаменитих, историјских величина. То је била прилика да аутор текста анализира и сликане личности и њихово место у друштву, њихов карактер, понашање, наклоности, укусе и сл., и сходно томе прикаже не само њихове биографије, већ и време и прилике тога доба. Паралелно са тим истражено је и значење неколико Буковчевих, веома битних аутопортрета.

Посебно је драгоцен допринос др Борозана у тумачењима статуса уметника у високо етаблираним слојевима друштва, затим разних типова уметничких академија и награда у Паризу, Бечу, Минхену, уметничких друштава и ликовне критике, трговаца уметницама, галериста, колекционара и других актера уметничке сцене широм Европе. Једном речју, књига посвећена Влахи Буковцу је у ствари врло значајна студија културе једног доба које је настојало да опстане - заједно са својим империјалним али и грађанским вредностима - у периоду великих промена, истраживања и нових открића, како у домену науке тако и свих уметничких дисциплина на размеђи академизма, декадентних струја, оријентализама, с једне стране, и нових појава попут коришћења фотографије, симболизма, импресионизма, дивизионизма, фовизма, експресионизма па и футуризма, с друге. О одблесцима тих различитих уметничких тенденција у Буковчевом делу читамо кроз однос сликара према догађајима око њега и кроз његове слике које, захваљујући минуциозним тумачењима др Борозана, схватамо на који начин упијају плодове свога времена.

Једна од битних одлика књиге др Борозана је и његово настојање да својим позитивним односом, тананим анализама слика тзв. „улепшаног света“, занимљивим примерима, озбиљним, професионалним аргументима, подупртим ставовима светских и домаћих стручњака у области историцизма и академизма, одбрани и рехабилитује на изванредан начин уметност и уметнике салонског сликарства одн. буржоаског реализма, верујући да су били безразложно заборављени и дубоко потиснути у време пробоја модернизма и касније авангарди.

Та актуелна, данас незаобилазна читања историје уметности свакако доприносе обогаћивању наших сазнања. Зато се ова књига - као „мозаичка целина“, саткана од прожимања података из комплетног ликовног стваралаштва са биографским ситуацијама кроз које је Влахо Буковац пролазио током живота, а у складу са широким контекстом тадашње културе и социјалних релација - може сматрати не само значајном због новог приступа сликарству Влаха Буковца, већ и као одличан пример дубоког

сагледавања друштвених прилика у којима су се одигравале многе важне ситуације које су из 19. водиле ка 20. веку и његовим бурним почецима.

Из свих горенаведених разлога, најтоплије препоручујем Редакцији Академије наука и уметности у Београду да објави у целини студију проф.др Игора Борозана о Влахи Буковцу.

Београд, априла 2020.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Irina Subotić', is written over a light blue rectangular background.

Ирина Суботић, проф.емер.